

KLAGANDE

Omsorgsnämnden i Sandvikens kommun

MOTPART

██████████ ██████████

Ombud: Veronica Hedenmark och Marcus Jacobson
Assistansjuristerna AB

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Faluns dom den 31 maj 2018 i mål nr 4627-17,
se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten ändrar förvaltningsrättens dom och fastställer nämndens
beslut.

YRKANDEN M.M.

Nämnden yrkar att kammarrätten fastställer nämndens beslut.

██████████ anser att överklagandet ska avslås.

Nämnden anför bl.a. följande. Frågan är inte om den tidsmässiga omfattningen av ██████████ behov av stöd och hjälp i den dagliga livsföringen, utan om karaktären av hjälpinsatserna. Utifrån att ██████████ i de mesta göromålen under dygnet har förmåga att ombesörja de flesta momenten på egen hand eller med mindre stöd från annan part kan behovet inte anses berättiga till insatsen personlig assistans. Nämnden har i ärendet, även om tidsåtgången inte är påfallande stor, gjort en samlad bedömning och tagit hänsyn till om det stöd som ██████████ behöver är av mycket privat eller integritetskänslig karaktär och om dessa förutsätter någon specifik kompetens. Bedömningen är att ██████████ inte uppfyller kriterierna för insatsen personlig assistans eftersom insatserna inte är av sådan omfattning eller karaktär samt att det inte behövs en specifik kompetens för att tillgodose hans behov. Hjälpinsatserna som ██████████ behöver synes bara till mycket begränsad del avse hjälp som kan anses vara av det mycket privata och känsliga slag som förutsätts för rätt till personlig assistans.

██████████ har till stöd för sin inställning bl.a. anfört följande. Även om man bortser ifrån att han inte delar förvaltningsrättens bedömning gällande tiden för hans grundläggande behov så är den i sig tillräcklig för att han ska beviljas personlig assistans. Därmed ska även hans övriga behov utredas och fastställas. Hans grundläggande behov är av aktiv handgriplig och integritetsnära hjälp vilket framgår såväl av medicinska intyg som av nämndens egen utredning.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga bestämmelser m.m. framgår av förvaltningsrättens dom.

När rätten till personlig assistans infördes ansågs det angeläget att personer som dagligen är mycket beroende av olika stödinsatser får ett reellt inflytande över sin egen livssituation. Syftet var att ge personer som behöver mycket omfattande hjälp eller hjälp av mycket privat karaktär ett avgörande inflytande på vem som ska ge hjälp och att begränsa antalet personer som ger hjälpen. Det framhölls att assistansen ska vara förbehållen krävande eller i olika avseenden komplicerade situationer, i regel av mycket personlig karaktär. Det uttalades att det inte finns något krav på att stödbehovet ska ha en viss tidsmässig omfattning. Dock har tidsfaktorn självfallet betydelse, ju större behov i tid som föreligger desto mer talar omständigheterna för att rätt till biträde av assistent föreligger (prop. 1992/93:159 s. 61 ff. och s. 175).

I rättsfallet HFD 2018 ref. 13 var det fråga om en person som behövde hjälp med personlig hygien under tre timmar per vecka. Högsta förvaltningsdomstolen uttalade att när det var frågan om behov av den aktuella karaktären, var ett hjälpbehov om tre timmar per vecka inte tillräckligt omfattande för att medföra rätt till personlig assistans.

Kammarrätten gör följande bedömning

██████████ tillhör den krets av personer som omfattas av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Frågan i målet är om ██████████ behov av hjälp med de grundläggande behoven är av sådan karaktär och omfattning att han har rätt till personlig assistans enligt LSS.

För att avgöra om en person har rätt till personlig assistans, ska det göras en individuell bedömning i varje enskilt fall med en sammanvägning av såväl kvalitativa som kvantitativa aspekter. Hur ofta hjälpen behövs är också en viktig faktor (jfr rättsfallet RÅ 2009 ref. 57). Nämnden har i sitt beslut ansett att [REDACTED] behov av hjälp uppgår till sex timmar och 20 minuter per vecka. Hjälpbehovet uppkommer i vissa delar flera gånger per dag vilket talar för rätt till personlig assistans. Mot detta står att tidsåtgången är mycket liten vid dessa tillfällen. Andra behov av hjälp kräver mer tid, men uppkommer endast en gång per dag eller vecka. Tidsåtgången talar således emot att [REDACTED] skulle tillhöra den grupp av personer med svåra funktionsnedsättningar som dagligen är mycket beroende av stödinsatser och som därför har rätt att få ett personligt utformat stöd. Ingivna läkarintyg styrker inte att hjälpbehovet är sådant att det krävs en specifik kompetens som gör att det bör vara endast ett fåtal personer som utför hjälpen.

Kammarrätten gör bedömningen att [REDACTED] hjälpbehov är av sådan karaktär att sex timmar och 20 minuter per vecka inte är tillräckligt omfattande för att berättiga till personlig assistans. [REDACTED] har därmed inte rätt till personlig assistans. Nämndens överklagande ska därför bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Mats Törnered
kammarrättslagman
ordförande

Åsa Ärlebrant
kammarrättsråd

Lina Bergkvist
tf. kammarrättsassessor
referent

Marie Strömquist Dale
föredragande jurist

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I FALUN
Föredragande
Kristin Nyström

DOM
2018-05-31
Meddelad i Falun

Mål nr
4627-17

KLAGANDE

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Ombud: Veronica Hedenmark
Assistansjuristerna
Östermalmsgatan 87 D
114 59 Stockholm

MOTPART

Omsorgsnämnden i Sandvikens kommun
811 80 Sandviken

ÖVERKLAGAT BESLUT

Omsorgsnämnden i Sandvikens kommuns beslut 2017-10-04

SAKEN

Personlig assistans

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten ändrar Omsorgsnämnden i Sandvikens kommuns beslut och förklarar att [REDACTED] har rätt till personlig assistans för grundläggande behov om 6 timmar och 20 minuter och återförvisar målet till Omsorgsnämnden i Sandvikens kommun för att beräkna totala omfattningen på insatsen.

Dok.Id 219672

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 45 S-791 21 Falun	Kullen 4	023-383 00 00 E-post: forvaltningsrattenifalun.dom.se www.forvaltningsrattenifalun.domstol.se	023-383 00 80	måndag–fredag 08:00–12:00 13:00–16:00

BAKGRUND OCH YRKANDE M.M.

Den 4 oktober 2017 beslutade Omsorgsnämnden i Sandvikens kommun att avslå [REDACTED] ansökan om personlig assistans enligt 9 § 2 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Beslutet fattades efter att [REDACTED] personkretstillhörighet prövats av Kamrarrätten i Sundsvall den 13 juni 2017 i mål nr. 3120-16 där Kamrarrätten bestämt att [REDACTED] tillhör personkretsen enligt 1 § 3 LSS. Det ankom därmed nämnden att ånyo pröva hans ansökan om personlig assistans utifrån den förutsättningen. Vid nämndens efterföljande prövning bedömdes [REDACTED] grundläggande hjälpbehov uppgå till 6 timmar och 20 minuter i veckan. Hans totala hjälpbehov bedöms emellertid till en mycket begränsad del bestå i det som räknas som grundläggande behov och som ger rätt till insatsen personlig assistans.

[REDACTED] yrkar personlig assistans i omfattningen 101 timmar och 32 minuter per vecka. Han hänvisar till praxis och anför i huvudsak följande angående hans hjälpbehov. Försäkringskassans beräkning av hans hjälpbehov av dusch om 30 minuter ligger närmare det behov han har beskrivit. Han har i genomsnitt läckage två gånger i veckan. Vid dessa tillfällen behöver han annan hjälp än vid en vanlig dusch vilket uppgår till sammanlagt 30 minuter per vecka. Han har behov av sammanlagt tre av- och påklädningar per dag. Eftersom han duschar på kvällen efter att han har kommit hem så behöver han ha stöd på morgonen och inför natten med av- och påklädning. Han har behov av hjälp i samtliga överförflyttningar från och till rullstolen. ADL- intyget är genomgående mer inriktat på vilka moment han kan än vilka behov han har utifrån sin funktionsnedsättning. Intygsskrivaren har inte tagit hänsyn till de strategier han tvingats till för att ha en dräglig tillvaro eftersom han är utan assistanshjälp. Han är nu 19 år gammal och får mycket av sitt behov tillgodosett av sin mor. Han har med hjälp av olika strategier anpassat sig efter att han inte fått någon assistanshjälp, till exem-

pel använder han sig av anpassade byxor, inte för att han själv vill, utan för att kunna utföra moment som påklädning utan stöd från sin mor. Till följd av att han inte längre får assistans så kan han inte längre träna, vilket han är i behov av utifrån sin funktionsnedsättning och övervikt.

Nämnden vidhåller sitt beslut.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

I målet är parterna överens om att [REDACTED] tillhör den personkrets enligt 1 § LSS som enligt 7 § har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskilt service enligt 9 § 1–9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt och förvaltningsrätten gör ingen annan bedömning. Förvaltningsrätten har i detta mål att ta ställning till [REDACTED] rätt till personlig assistans från ansökningsdatum den 8 oktober 2014.

Av förarbetena till LSS framgår att assistansen ska vara förbehållen krävande eller i olika avseenden komplicerade situationer, i regel av mycket personlig karaktär. Avgörande bör vara att den enskilde behöver personlig hjälp för att klara sin hygien, för att klä sig och klä av sig, för att inta måltider eller för att kommunicera med andra. Avsikten bör emellertid vara att assistansen därutöver också ska ges i andra situationer där den enskilde behöver kvalificerad hjälp och som ingår i det dagliga livet, till exempel om personen behöver hjälp för att komma ut i samhället, för att studera, för att delta i daglig verksamhet eller för att få eller behålla ett arbete (jfr prop. 1992/93:159 s. 64).

Förvaltningsrättens bedömning

Nämnden har beräknat att [REDACTED] grundläggande hjälpbehov uppgår till 6 timmar och 20 minuter i veckan. Förvaltningsrätten finner inga

skäl att ifrågasätta nämndes beräkning. Högsta förvaltningsdomstolen har i rättsfallet RÅ 2009 ref. 57 uttalat bl.a. följande. Någon bestämd undre tidsgräns vad gäller behov av hjälp med de grundläggande behoven låter sig inte uppställas för att berättiga till personlig assistans. Det är samtidigt uppenbart att någon som bara i mycket begränsad omfattning har behov av hjälp med något av de grundläggande behoven inte utan vidare kan anses berättigad till personlig assistans. Även om själva tidsåtgången inte är påfallande stor måste dock en samlad bedömning göras bl.a. med hänsyn tagen till om det stöd som behövs är av mycket privat eller integritetskänslig karaktär eller om det förutsätter någon specifik kompetens.

Förvaltningsrätten bedömer, mot bakgrund av de medicinska underlagen som fanns i målet vid tidpunkten för beslut, att den beräknade tiden för [REDACTED] [REDACTED] grundläggande hjälpbehov vid tidpunkten för ansökan är tillräcklig för att han ska beviljas insatsen personlig assistans från ansökningsdatum. Av rättsfallet RÅ 2006 ref. 76 framgår att personlig assistans inte kan utgå för förfluten tid. Däremot kan ekonomiskt stöd för skäliga kostnader för sådan assistans under vissa förutsättningar utgå för förfluten tid. Det ankommer på nämnden att pröva om sådan rätt föreligger i [REDACTED] fall och om så är fallet den totala omfattningen av hans hjälpbehov. Överklagandet ska därmed bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 3109/1C).

Anders Eriksson
förvaltningsrättsfiskal

I avgörandet har även nämndemännen Stefan Jonäng, Ann-Marareta Nissdal och Christina Wall deltagit.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Sundsvall.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.